

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.3.2](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.2)

УДК 657.01

*М. В. Корягін,
д. е. н., проф., професор кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет ім. Івана Франка
ORCID: 0000-0003-3131-1963
В. М. Корягін,
студент 2 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: 0000-0003-3131-1963*

ВІДОБРАЖЕННЯ ОЦІНКИ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У ЗВІТНОСТІ

*M. Koryagin
Doctor, Doctor of Economic Sciences, Professor,
Prof. the Department of Accounting and Audit, Ivan Franko National University of Lviv
V. Koryagin
student of the specialty "Accounting and taxation",
Lviv Polytechnic National University*

REPORTING OF ASSESSMENT OF COMPANY'S MARKET VALUE

Висвітлено основні проблемні питання складання звітності про оцінку ринкової вартості підприємства. Здійснено оцінку факторів, які впливають на зростання або зниження вартості підприємства. Досліджено необхідність підвищення якості інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень за результатами оцінки вартості підприємства. Систематизовано недоліки структури та змісту звітів про оцінку ринкової вартості підприємства. Запропоновано структуру звітності про оцінку ринкової вартості підприємства. Наведено назву розділів звітів про оцінку ринкової вартості підприємства, які використовуються в практичній діяльності суб'єктів господарювання: загальні положення, об'єкт оцінки та середовище функціонування, методологія оцінки ринкової вартості, узагальнення результатів оцінки, інша додаткова інформація, додатки. Досліджено переваги використання в практичній діяльності суб'єктів господарювання запропонованої звітності про оцінку ринкової вартості підприємства.

The problematic reporting's questions of the assessment of company's market value are researched. The factors that influence the growth or decrease in the value of the enterprise are evaluated. The necessity of improving the quality of information support for making management decisions based on the results of valuation of the enterprise has been researched. The lacks of structure and content of reports of the assessment of company's market value are systematized. The structure of the report of the assessment of company's market value is proposed. The title of the sections of the reports of the assessment of company's market value used in the business activities of the entities are given: general provisions, object of valuation and environment, market valuation methodology,

summary of valuation results, other additional information, supplements. The contents of the section "general provisions" are disclosed: the purpose and use of the report; a list of conditional abbreviations and terms used; date of the report; the date of the market valuation of the enterprise; basis for evaluation; goal setting, evaluation tasks; confirmation of the qualification level of the appraiser; limitations and assumptions used in the assessment process and taken into account in the report. The contents of the section "object of evaluation and environment" are disclosed: description and features of the valuation object; an estimate of the book value of the enterprise property; planning of activities for several periods; macroeconomic analysis; critical analysis of the industry; risks of functioning of the enterprise; financial analysis of the entity's activity; a description of accounting policies. The contents of the section "market valuation methodology" are disclosed: characterization of approaches and methods of valuation of the enterprise market value; a description of the criteria and the procedure for selecting methods and factors for cost estimation; calculations of the market value of the enterprise in terms of balance factors in the context of the chosen approach to valuation; identification, description and evaluation of the impact of off-balance sheet factors; identification of the negative impact of internal and external factors on the value of the enterprise; substantiation of the evaluator's proposals to minimize the negative impact; conclusions from the results of the market value assessment. The advantages of using the reports of the assessment of company's market value in the economic activity of the entities are researched.

Ключові слова: звітність; оцінка; ринкова вартість; інформаційне забезпечення.

Key words: reporting; assessment; market value; provision of information.

Постановка проблеми. Функціонування суб'єктів господарювання в умовах динамічних змін зовнішнього та внутрішнього економічного середовища, розвитку інфляційних процесів зумовлюють необхідність врахування багатьох чинників при проведенні оцінки вартості підприємства, показники якої виступають інструментом корпоративного управління. Значна кількість суб'єктів господарювання при розробці стратегії діяльності обирають напрям, що базується на підвищенні вартості бізнесу, що й визначає потребу наявності належного інформаційного забезпечення.

Необхідність підвищення якості інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень за результатами оцінки вартості підприємства зумовлює потребу формування узагальнюючого документу про оцінку вартості підприємства на звітну дату, дані про вартість за минулі періоди і прогноз вартості підприємства в майбутньому. Складання звітності про оцінку вартості підприємства слугує базисом для аналізу ефективності системи управління підприємством, розробки стратегії розвитку суб'єкта господарювання, формує реальне уявлення про потенційні інвестиційні можливості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання побудови та змісту звітності про оцінку ринкової вартості підприємства висвітлені в працях таких вітчизняних та зарубіжних дослідників: І. І. Бродська [6], А. Г. Грязнова [5], М. А. Ескіндаров [5], О. Н. Іванова [5], І. Івашковська [1], Т. Г. Касьяненко [2], М. Козодаєв [3], П. Ю. Корольов [7], М. В. Корягін [4], А. Н. Осоргін [7], І. М. Парасій-Вергуненко [6], Г. Н. Ронова [6], Т. В. Стрельцова [8], Т. В. Тазіхіна [5], Т. В. Теплова [9], Д. І. Тішин [7], М. А. Федотова [5], М. Р. Хаджієв [7], М. Ю. Чік [4], О. Н. Щербаков [10] та ін.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у вивченні змісту, структури звіту про оцінку ринкової вартості підприємства та розробці рекомендації щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звітність про оцінку вартості підприємства повинна містити оцінку факторів, які впливають на зростання або зниження вартості підприємства, шляхи мінімізації їх негативного впливу, аналіз діючого стану суб'єкта господарювання. На основі зазначеної звітності повинні проводитися заходи з коригування стратегії розвитку підприємства, пошук найбільш ефективного перерозподілу грошових потоків та обрання оптимальних методів оцінки його вартості.

Результати оцінки вартості підприємства створюють передумови для формування механізму управління вартістю підприємства і надання достовірної інформації для інвесторів та кредиторів в частині створення його вартості. Дослідження звітів про оцінку вартості практично діючих підприємств надає змогу зробити висновок про відсутність єдиної його структури та затвердженої форми (табл. 1).

Отже, дані щодо структури звітів про оцінку вартості підприємства свідчать, що окремі звіти складаються за скороченою формою та містять такі показники: вихідні дані; фінансовий аналіз діяльності підприємства та результати застосування різних методів оцінки; висновки; додатки. Наявні також деталізовані звіти про оцінку вартості підприємства, які містять такі показники як: загальні відомості; обсяги та етапи

дослідження; огляд макроекономічних показників та галузі діяльності підприємства; опис об'єктів оцінки; оцінка вартості об'єкта оцінки в розріз витратного, доходного та порівняльного підходів; узагальнення результатів оцінки; підсумковий висновок про ринкову вартість підприємства; додатки.

Таблиця 1.

Назва розділів звітів про оцінку ринкової вартості підприємства, які використовуються в практичній діяльності суб'єктів господарювання

Назва розділів звіту	ВАТ "Пензенська генеруюча компанія"	ВАТ "Володимирівська генеруюча компанія"	ВАТ "Костромаенерго"	ВАТ "Нафтова інвестиційна компанія"	ВАТ "Будівництво і зв'язок"	ВАТ "Зейська ГЕС"	ВАТ "КУЗБАСЕНЕРГО"	Консалтингове підприємство "РЕНТА ГРУП"	Консультаційна група "Департамент оцінки"	Всього
Вступ	+	+	+						+	4
Список умовних позначень			+							1
Загальний макроекономічний аналіз	+	+	+	+		+	+		+	7
Огляд галузі	+	+	+	+	+		+		+	7
Характеристика та опис об'єкта оцінки	+	+	+	+	+	+	+	+	+	9
Аналіз фінансового стану підприємства	+	+			+		+	+	+	6
Визначення вартості за дохідним підходом	+	+	+	+	+	+	+		+	8
Визначення вартості за витратним підходом	+	+	+	+	+	+	+		+	8
Визначення вартості за порівняльним підходом	+	+	+	+	+	+	+		+	8
Розрахунок узагальнюючої величини вартості 100 % акцій	+	+								2
Висновок про ринкову вартість об'єкта	+	+		+	+	+	+		+	7
Загальна методологія оцінки			+	+	+	+	+	+		6
Визначення вартості привілейованих акцій			+							1
Узгодження результатів оцінки та внесення коригувань			+		+		+	+	+	5
Додатки	+	+	+	+	+	+	+	+		8
Загальні відомості					+	+	+	+		4
Сертифікат якості					+	+	+			3
Похибки та обмежуючі обставини				+	+	+	+	+	+	6
Перелік джерел інформації				+	+	+	+	+	+	6
Заява оцінювача				+				+		2

Не знайшли належного відображення у структурі звіту про оцінку ринкової вартості підприємства такі питання як надання списку умовних позначень, визначення вартості привілейованих акцій. Разом з тим звітам про оцінку ринкової вартості підприємства притаманні наступні недоліки, вирішення яких є одним із шляхів забезпечення сприйняття їх змісту управлінською ланкою та інвесторами (рис. 1).

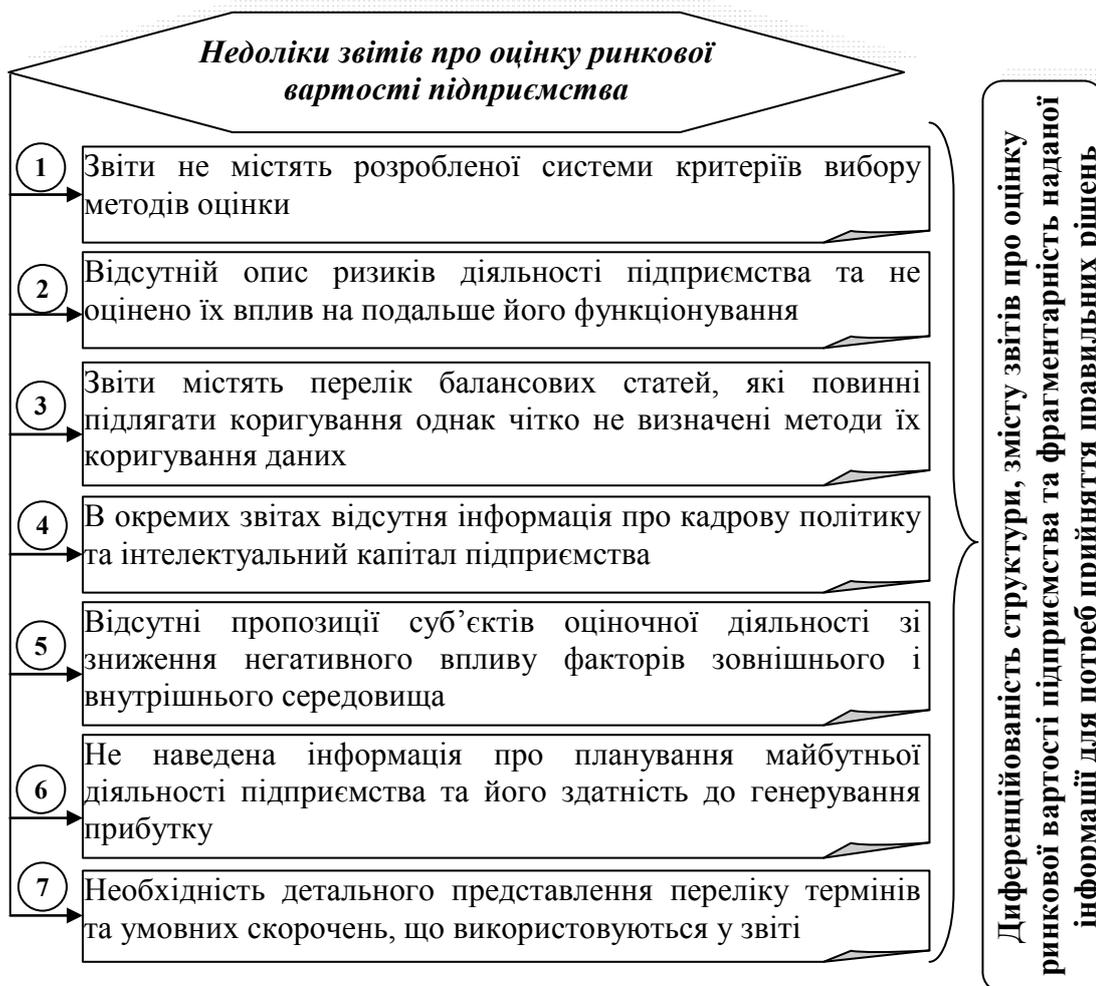

Рис. 1. Систематизація недоліків структури та змісту звітів про оцінку ринкової вартості підприємства

Наявність вищезазначених недоліків сприяє тому, що розуміння матеріалу, викладеного у звіті про оцінку ринкової вартості підприємства, значно ускладнюється. Наявність не доопрацьованих суб'єктів оціночної діяльності щодо відображення в таких звітах інформації про оцінку позабалансових факторів призводить до викривлення ринкової вартості підприємства. Відсутність належних пояснень до проведених розрахунків в частині використання того чи іншого підходу до оцінки ринкової вартості підприємства призводить до нерозуміння його змісту.

Розробка та затвердження стандартизованих звітів про оцінку вартості підприємства сприятиме формуванню нових підходів до надання інформації для зацікавлених сторін, а також забезпечить формування інформаційної бази в частині проведення аналітичних розрахунків, розвиток методологічних засад з метою формування ефективної системи вартісного оцінювання бізнесу (рис. 2).

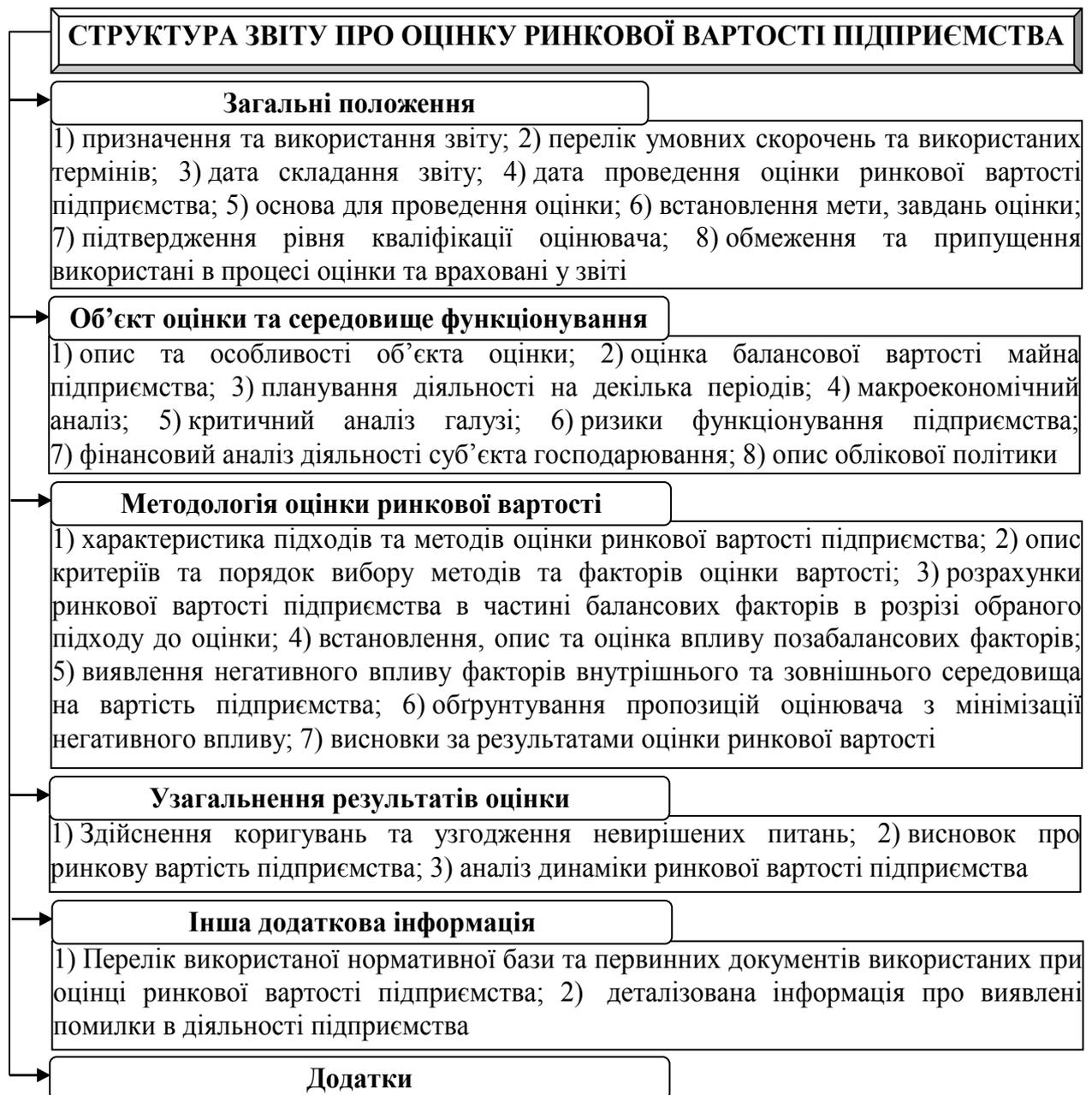

Рис. 2. Запропонована структура Звіту про оцінку ринкової вартості підприємства

Розділ “Загальні положення” містить положення щодо сторін оцінки вартості підприємства (відомості та реквізити замовника та виконавця), реквізити договору про надання послуг з оцінки, призначення та використання звіту. Перелік умовних скорочень та використаних термінів наводиться для зрозумілості викладення основного змісту Звіту про оцінку ринкової вартості підприємства (далі – звіт). Скорочення і умовні позначення, які використовуються у звіті повинні відповідати діючим міжнародним стандартам. Дата складання звіту і дата проведення оцінки повинні відрізнятися, оскільки період оцінки є тривалішим та передуює складанню звіту.

Обґрунтованість і достовірність результатів оцінки вартості підприємства багато в чому залежать від того, наскільки правильно визначено завдання і мету оцінки, що в свою чергу дозволяє оцінювачу вибрати потрібний методичний інструментарій для розрахунків. Мета та завдання оцінки ринкової вартості підприємства залежатимуть від стану підприємства (функціонує, перебуває в стані реструктуризації тощо) та інформації, яку необхідно отримати для прийняття управлінських рішень.

У звіті в першому розділі повинні наводитись детальні дані про рівень кваліфікації суб'єкта оціночної діяльності та його сертифікацію, зазначатися положення, що оцінювачі не мають майнового інтересу та не перебувають в родинних зв'язках в власниками та засновниками підприємства. Надається також перелік та відомості про оцінювачів та детальний опис обсягу виконаних ними робіт та їх відповідність умовам договору та вимогам чинного законодавства.

Оскільки оцінка виконується суб'єктом оціночної діяльності виконується на базі представленої замовником документації (може містити недостовірні дані та помилки), може бути не виявленим вплив

прихованих факторів. Тому у звіті повинні деталізуватися обмеження та припущення використані в процесі оцінки.

У другому розділі “Об’єкт оцінки та середовище функціонування” наводиться інформація про особливості об’єкта оцінки (відомості про підприємство, його види діяльності та наявне майно, організаційно-правову форму та структуру акціонерного капіталу). Оцінка балансової вартості майна підприємства в зазначеному розділі звіту повинна наводитися в розрізі активів та пасивів підприємства із зазначенням їх динаміки за останні п’ять років. При описі планування діяльності на декілька періодів повинна чітко бути описана мета діяльності підприємства та встановлений перелік заходів, які нададуть змогу забезпечити реалізацію мети.

На особливу увагу у звіті заслуговують результати макроекономічного аналізу. Одним з недоліків, який встановлений на основі критичного аналізу звітів про оцінку ринкової вартості підприємства є відсутність інформації про стан та розвиток вторинних ринків реалізації продукції, що ускладнює прогноз цін на продукцію та майно підприємства в наступних періодах.

Критичний аналіз галузі передбачає оцінку галузі в світі та на вітчизняному рівні, встановлення факторів, що впливають на формування вартості підприємства, рівень інвестиційної привабливості галузі, тарифного та цінового її регулювання, відомості про основних конкурентів, реформування та прогноз розвитку галузі.

Опис у звіті ризиків функціонування підприємства надає змогу отримати детальнішу інформацію для розрахунку ринкової вартості підприємства, оскільки дозволяє розробити основні напрямки щодо попередження та зниження ризиків з урахуванням інтересів інвесторів та споживачів. Зокрема, обов’язково повинна розкриватися інформація про види ризиків, які притаманні діяльності підприємства, порядок їх кількісної та якісної оцінки, вплив на формування вартості підприємства та умови його функціонування.

Проведення фінансового аналізу діяльності суб’єкта господарювання передбачає наведення інформації про структуру та динаміку активів, зобов’язань та капіталу підприємства. Наводиться також аналіз основних фінансових коефіцієнтів та відповідні висновки, які надають змогу оцінити майновий та фінансовий стан підприємства, його ліквідність та платоспроможність.

Опис облікової політики у звіті про оцінку ринкової вартості підприємства дозволяє оцінити вплив вибору тих чи інших альтернативних варіантів відображення майна підприємства на фінансові результати господарювання та відхилення балансової вартості від ринкової вартості підприємства.

Третій розділ “Методологія оцінки ринкової вартості” є узагальнюючим та містить деталізацію всіх розрахунків та коригувань вартості підприємства. Спочатку надається опис та коротка характеристика стандартів та законодавчих документів, які лежать в основі розрахунку ринкової вартості підприємства. Далі наводиться опис та характеристика підходів та методів оцінки ринкової вартості підприємства (дохідного, витратного та порівняльного). На основі застосування методу експертних оцінок суб’єктами оціночної діяльності встановлюються критерії та порядок вибору методів та факторів оцінки вартості з урахуванням результатів макроекономічного аналізу та аналізу галузі. Надалі зазначаються основні припущення, які використані оцінювачем при побудові прогнозів грошових потоків, обирається метод розрахунку ставки дисконтування, наводиться алгоритм та здійснюються безпосередні розрахунки ринкової вартості підприємства в частині балансових факторів в розрізі обраного підходу до оцінки.

Оскільки ряд факторів, що позитивно або негативно впливають на ринкову вартість підприємства не знаходять належного відображення в межах фінансової звітності підприємства виникає потреба опису та оцінки впливу позабалансових факторів. У звіті також повинні бути детально описані методи оцінки таких факторів та зроблені висновки щодо мінімізації їх негативного впливу.

На базі результатів макроекономічного аналізу, аналізу галузі функціонування підприємства, впливу балансових та позабалансових факторів оцінювачем виявляється негативний вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на вартість підприємства. Потім на базі практичного досвіду оцінювач письмово повинен обґрунтувати пропозиції з мінімізації негативного впливу встановлених факторів оцінки.

Четвертий розділ “Узагальнення результатів оцінки” містить порівняння результатів, отриманих на основі застосування обраних методів оцінки, і формування висновку про вартість об’єкта оцінки шляхом узгодження отриманих результатів та зведення до єдиної величини вартості. У випадку коли розмір ринкової вартості підприємства за різними підходами значно відрізняється здійснюються коригування та узгоджуються невіршені питання.

За результатами проведених розрахунків оформлюється висновок про оцінку ринкової вартості підприємства, який містить інформацію про остаточне судження при ринкову вартість об’єкта оцінки.

У випадку якщо на підприємстві наявні звіти про оцінку ринкової вартості підприємства за попередні періоди оцінювачем проводиться аналіз динаміки ринкової вартості підприємства, результати якого дозволяють виявити і кількісно відобразити закономірності розвитку вартості суб’єкта господарювання.

У п’ятому розділі “Інша додаткова інформація” наводиться перелік нормативної бази та первинних документів використаних при оцінці ринкової вартості підприємства, що дозволяє від слідкувати правомірність та достовірність розрахунків ринкової вартості підприємства.

Невід’ємним розділом або частиною звіту про оцінку ринкової вартості підприємства є додатки. До складу додатків можуть належати наступні: копії документів замовника та виконавця (копії ліцензій та сертифікатів); копії первинних документів, які використані в процесі оцінки ринкової вартості підприємства;

фінансова звітність за декілька звітних періодів; відкоригована фінансова звітність; форми внутрішньої звітності суб'єкта господарювання в частині зміни вартості його майна.

Висновки. Наявність проблемних питань в частині створення належного інформаційного базису для забезпечення процесу оцінювання ринкової вартості підприємства зумовлює потребу розробки відповідного документального забезпечення. Застосування в практичній діяльності підприємства розробленого Звіту про оцінку ринкової вартості підприємства сприятиме формуванню нових підходів до надання інформації для зацікавлених сторін, а також забезпечить формування інформаційної бази в частині проведення аналітичних розрахунків, розвитку методологічних засад з метою формування ефективної системи вартісного оцінювання бізнесу.

Література.

1. Ивашковская И. Принцип устойчивого развития в создании моделей стоимости / И. Ивашковская // Управление компанией. – 2006. – № 8 : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/finance/fin126.html>.
2. Касьяненко Т. Г. Преобразование финансовой отчетности предприятия для целей оценки бизнеса : учеб. пособие / Т. Г. Касьяненко. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2011. – 167 с.
3. Козодаев М. Оценка и бизнес / М. Козодаев, М. Пылов. – М. : ОЛМА-ПРЕСС Инвест: Институт экономических стратегий, 2003. – 128 с.
4. Koryagin M. Development of evaluation the market value of the enterprise in the system of accounting and analytical support / M. Koryagin, P. Kutsyk, M. Chik, S. Kuskova // Independent Journal of Management & Production (Special Edition PDATU). – Vol. 10. – No. 7. – 2019. – pp. 623-644.
5. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) / А. Г. Грязнова, М. А. Федотова, М. А. Эскиндаров, Т. В. Тазихина, Е. Н. Иванова, О. Н. Щербакова. – М. : ИНТЕРРЕКЛАМА, 2003. – 544 с.
6. Парасій-Вергуненко І. М. Інформаційне забезпечення процедур оцінювання вартості підприємства / І. М. Парасій-Вергуненко, І. І. Бродська // Економічні науки. Серія “Облік і фінанси”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 5 (20). – Ч. 2. – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З. В. – Луцьк, 2008. – С. 110-116.
7. Ронова Г. Н. Оценка стоимости предприятий: Учебно-методический комплекс / Г. Н. Ронова, П. Ю. Королев, А. Н. Осоргин, М. Р. Хаджиев, Д. И. Тишин. – М. : Изд. центр ЕАОИ, 2008. – 157 с.
8. Стрельцова Т. В. Основы оценки бизнеса : учебное пособие / Т. В. Стрельцова, Е. В. Бучнева. – Барнаул : Изд-во АГАУ, 2007. – 57 с.
9. Теплова Т. В. Современные модификации стоимостной модели управления компанией / Т. В. Теплова // Вестник Московского Ун-та. – Сер. 6 “Экономика”. – 2004. – № 1. – С. 83-103.
10. Щербаков В. А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) / В. А. Щербаков, Н.А. Щербакова. – М. : Омега-Л, 2006. – 288 с.

References.

1. Ivashkovskaja, I. (2006), “The principle of sustainable development in the creation of value models”, *Upravlenie kompaniej*, vol. 8, available at: <http://www.management.com.ua/finance/fin126.html>.
2. Kasjanenko, T.G. (2011), *Preobrazovanie finansovoj otchetnosti predpriyatija dlja celej ocenki biznesa* [Conversion of financial statements for business valuation], SPbGUJEF, Sankt-Peterburg, Russia.
3. Kozodaev, M. and Pylov, M. (2003), *Ocenka i biznes* [Valuation and business], OLMA-PRESS Invest, Moscow, Russia.
4. Koryagin, M. Kutsyk, P. Chik, M and Kuskova, S. (2019), “Development of evaluation the market value of the enterprise in the system of accounting and analytical support”, *Independent Journal of Management & Production (Special Edition PDATU)*, vol. 10, no. 7, pp. 623-644.
5. Grjaznova, A.G. Fedotova, M.A. Jeskindarov, M.A. Tazihina, T.V. Ivanova, E.N. and Shherbakova, O.N. (2003), *Ocenka stoimosti predpriyatija (biznesa)* [Assessment of the value of the enterprise (business)], INTERREKLAMA, Moscow, Russia.
6. Parasiy-Verhunencko, I.M. and Brodska, I. I. (2008), “Information support of the procedures for valuation of enterprises”, *Ekonomichni nauky. Seriiia “Oblik i finansy”*. *Zbirnyk naukovykh prats'. Luts'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet*, vol. 5 (20), no. 2, pp. 110-116.
7. Ronova, G.N. Korolev, P.Ju. Osorgin, A.N. Hadzhiev, M.R. and Tishin, D.I. (2008), *Ocenka stoimosti predpriyatij* [Assessment of the value of the enterprise], EAOI, Moscow, Russia.
8. Strelcova, T.V. and Buchneva E.V. (2007), *Osnovy ocenki biznesa* [Fundamentals of business valuation], AGAU, Barnaul, Russia.
9. Teplova, T.V. (2004), “Modern modifications of the cost model of company management”, *Vestnik Moskovskogo Un-ta*, ser. 6 “Jekonomika”, vol. 1, pp. 83-103.
10. Shherbakov, V.A. (2006), *Ocenka stoimosti predpriyatija (biznesa)* [Assessment of the value of the enterprise (business)], Omega-L, Moscow, Russia.